

דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

חג השבועות שנת תש"ע לפ"ק

הכנה לשבועות

מתוך דרשה לילדי תשב"ר ר"ח פיון

הראיני את מראיך השמעיני את קולך כי קולך ערצ ומראך נאוב, וצמדרש ילקוט (שיר השירים רמז תתקפ"ו) כי קולך ערצ צתפלה, ומראיך נאוב צתלמוד תורה.

ויתבאר על פי מה ששמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר זללה"ה, כי פעם בהיותו הרה"ק מהרי"ד מצעלזא זללה"ה צעיר צארדיוצ, צא לפניו אחד מאנשי שלומו אשר העתיק דירתו לעיר פעסט, והשפעת העיר היתה ניכרת על בניו שפיאותיו היו גזוזות, והשתומם הרה"ק מצעלזא על המראה, אמר אליו האיש, הם לומדים צעוז גמרא עם תוספות [זיי לענען וואויל גמרא מיע תוספות], הקפיד הרה"ק עליו ואמר, זהו חולפה ועזות ללמוד גמרא עם תוספות צלי פיאות, [וצלש"ק א חולפה און א העזה לו לערנען גמרא מיע תוספות אן פיאות].

וזה ביאור המדרש כי קולך ערצ צתפלה ומראיך נאוב צתלמוד תורה, היינו צאם מראיך נאוב כפשוטו צסימני היכדות פיאות וצקן, אזי המראה נאוב צתלמוד תורה, אצל צלאו הכי הוא חולפה ועזות ללמוד תורה.

ומזה מבואר כי פיאות הראש הן משפיעים עזוב ושפלות הרוח, ולכן נקרא חולפה ועזות כשלומד תורה צלי הפיאות. ועל פי זה יש לומר מילתא צטעמא צמנהגן של ישראל להתגלח ציום ערצ שבועות לכבוד החג הקדוש, שהוא ע"ד שאמרו חז"ל (ויק"ד פ"ט ס"ג) דרך ארץ קדמה לתורה, כי צעת שמתגלחין צערצ יום עוב מניחים פיאות הראש כמאור עליו צתורה הק, והרי זה ענין של דרך ארץ

שעושים צערצ יום עוב שבועות, ועל ידי זה אפשר צחג השבועות לקצל התורה ללמוד וללמוד לשמור ולעשות.

*

עוד י"ל צהקדם מה שכתב ח"ז זללה"ה צייטצ פנים (זמן מתן תורתנו אות ב) יש להצין הלא צכל יום אנו מצקשים ומתפללים והערצ נא וכו' ואחר זה צצרכת קריאת שמע ותן צלצנו צינה וכו', וכמו כן היה ראוי ונכון צעמדם נגד ההר להתפלל על זה להצין ולהשכיל הדצרות היוצאים צכיכול מפיו יתצרך, ולא מצינו מזה מאומה. אך ביאור הענין, כי צאמת התפללו על זה, והכתוב מרמז זה צאומרו ויחן שם ישראל, דהיינו יחוד שם קדוש צגימטריא ח"ן שצריך לכוין קודם התפלה (סידור האריז"ל בפסוק ה' שפתי תפתח), וזה שאמר צחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ואיך יגשו אל הקודש להצין אמרי צינה מפיו יתצרך, על כן אמר ויחן שם ישראל, שנתכוונו ליחוד ח"ן למען יקוצל תפלתם לפניו צרצון ותחנונים, עכ"ד.

והנה כי כן ביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה צדצרי יואל (פ' במדבר עמוד כח) על אמרס (עירובין סה.) שמתתא צעי צלותא, ופרש"י ז"ל צלותא, דעת צלולה ומיושצת. אצל יש עוד כוונה צזה דלהצין שמתתא על צוריה וצפרע לאסוקי שמתתא אליצא דהלכתא, צעי צלות"א צריך להתפלל ולצקש רחמים ממי שהחכמה שלו, שיאיר עיניו להשיג האמת צתורה הקדושה, עכ"ד.

וזה ביאור המדרש כי קולך ערצ צתפלה, היינו אס אחת מצקש את הקצ"ה והערצ נא ה' אלקינו

את דברי תורתך צפינו, אז ומראך נאור בתורה, שאז זוכים לעסוק בתורה בהלכה וסייעתא דשמיא.

*

מתוך דרשה לתלמידי ישיבה לצעירים ג' סיון

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את צריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ.

ונראה על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה (הובא בדרך משה פ' נצבים) צ"ש הקדמונים טעם לשבח על מה שנקרא רבינו גרשום בתואר מאור הגולה, כי ידוע שרבינו גרשום גזר שלא ישא איש אחד שתי נשים (אבה"ע סימן א' ס"י), גם תיקן שלא לגרש אשה בעל כרחו (אבה"ע סימן קי"ט ס"ו), והנה הקצ"ה קידש את עמו ישראל בחופה וקידושין כדת משה וישראל, ככתוב (הושע ב כא) וארשתיך לי לעולם, אמנם צמח הדורות חטאו ישראל ובגדו בה' אלהיהם, והיה מקום לחשוש שיגרש הקצ"ה את ישראל ויחליפם באומה אחרת, או שיוסיף ויקח עוד אומה אחרת להיות לו לעם סגולה, אך מכיון שרבינו גרשום תיקן שתי תקנות אלו, והקצ"ה שומר משמרתה של תורה, מעתה אי אפשר לו לגרש את ישראל בעל כרחו, וכן אי אפשר לו לקחת עוד אומה אחרת דאסור לישא שתי נשים, ולכן נקרא רבינו גרשום מאור הגולה, כי בתקנות אלו האיר עיניהם של ישראל וחיזק את לבם באורך גלותם כי לא יעוש ה' את עמו וקרובה ישועתם לזא, עכ"ד. (ובהקדמת קונטרס כתר היהודי הביאו בשם הגה"ק מאסטראוצא ז"ל).

והנה איתא בגמרא (עבודה זרה ב:) ויאמר ה' מסיני זא זרח משעיר למו, וכתוב אלוה מתומן יצוא וגו', מאי צעי צעיר ומאי צעי צפארן, אמר רבי יוחנן מלמד שהחזירה הקצ"ה על כל אומה ולשון ולא קבלה, עד שזא אלל ישראל וקבלה. אמנם יש לדקדק בזה הלל אמרו חז"ל (שבת פח.)

תנאי התנה הקצ"ה צמעה צראשית, אם יקבלו ישראל התורה אתם מתקיימים, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוכו וצוהו. ואם כן למה חזר הקצ"ה על כל אומה ולשון שיקבלו התורה, הא תנאי היה שיקבלו ישראל התורה, ואם לא יקבלוהו, אף אם אומה אחרת יקבלו התורה, לא נתקיים התנאי, ושוב איכא חשש שיחזור העולם לתוכו וצוהו.

אכן י"ל דאף אלמלא היה אומה אחרת מקבל התורה, גם אז היה לא היה הקצ"ה מונע חמדה גנוזה זו והיה נתנה לבני ישראל בכדי שיתקיים התנאי, ואף שצוהו הוי כמוסיף אשה על אשתו, הרי תקנה זו לא נובגת באומות העולם, והטעם בזה על פי דברי א"ז זללה"ה בקדושת יוס עוב (פ' משפטים) לפרש מה שאומרים אשר צונו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, דלכאורה הרי החזיר הקצ"ה את התורה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבלה, ומה שזכר אשר צונו. אך הענין יובן על פי מה שכתב הר"ן בדרשותיו (דרוש ז) בכוונת הצרכה אשר נתן לג"ו את תורתו, היינו שנתן הקצ"ה את התורה לנו צידנו וצדשותינו לדרוש ולהוסיף בה כפי שכל עיני העדה שזכר דור ודור, וזהו ונתן לג"ו את תורתו. אבל זה הדבר שניתן הרשות לדרוש ולהוסיף בתורה כפי שכלם, לא מלינו רק בישראל דוקא, אבל צעכו"ס אף בשבע מלות שלהם לא מלינו שיהיה רשות להוסיף ולדרוש ולחדש בהם דבר, ולישראל שרי ולעכו"ס אסור, ואם כן שייך שפיר בזה לשון אשר צונו צנו, כי זה הכח והמעלה לדרוש ולהוסיף כמו שנתן לנו את תורתו, לא ניתן לאור"ע, רק לנו עמו ישראל, עכ"ד. ומעתה כיון שאם היו האומות מקבלים התורה, לא היה להם רשות להוסיף ולתקן כתקנת רבינו גרשום, אם כן גם הקצ"ה לא היה מתנהג בתקנה זו, ושפיר היה יכול הקצ"ה ליתן התורה גם לבני ישראל.

אמנם צהיות שתקנה זו אינו אלא תקנתא דרצון, י"ל כי צמדה שאדם מודד מודדין לו, ודוקא אם בני ישראל מקבלים עליהם תקנתא דרצון

וקידשם על ידי חופה וקידושין שיתחייב להם בכל הדינים שיש בין איש לאשתו, נתקנאו בהם אומות העולם מה ראו להתקרב יותר מן האומות, שהבדיל אותנו מכל העמים לנצח נצחים להיות לו לעם סגולה ולתתם עליון על כל הגוים, ולא יוסיף לאהבה אומה אחרת, ואם פעם אחת יחפון ה' בהם, למד לעולם לא ימאס בהם, סתם פיהן הקצ"ה אמר להן הביאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שצני מציאין, כי בני ישראל הם זרע יעקב, שקיים הקצ"ה דבריו, ורמז בזה שהקצ"ה מקיים תקנות חז"ל ועל כן אנחנו עמו ולאן מרעיתו לעולם ועד.

ובבן צפרוס עלינו החג הקדוש, עלינו לעשות הכנה דרבה בשלשת ימי הגבלה לקראת יום החתונה, שחוזרת ונשנית בכל שנה ושנה, כנסת ישראל כלה קרואה צנעימה, ולריכים לראות שנהיה בצחינת כלה נאה וחסידה, נאה צמעשיה. ואמרו חז"ל (זוה"ק אחרי דף עג.) קוב"ה אורייתא וישראל חד הוא, ויל"פ הכוונה, שצשעת עסק התורה זוכה כנסת ישראל להתייחד עם דודה זה הקצ"ה, כדוגמת יחוד אשה ובעלה. השי"ת יהא בעזרינו שנהיה ראויים להקרא כלה לקוב"ה, ולא יבז אתנו, אלא ישמח צמעשינו ויהיה לו נחת רוח ממנו, וכבר אמרו חז"ל (תנא"ר פ"ט) איזה אשה כשרה העושה רצון בעלה, ועלינו להזהר בזה שיביה לנו הזכייה להיות אשה כשרה לעשות רצון הקצ"ה תמיד בכל עת ובכל זמן.

*

מתוך שיעור תהלים ה' סיון

יום אחד הוסיף משה מדעתו. י"ל צטעם הדבר שהוסיף משה יום אחד מדעתו, על פי מה דאיתא בזמ"ג נדה (דף ע:) מה יעשה אדם ויחכם, ירבה בישיבה, ופריך הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו שנאמר (משלי ב ו) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. ובזה ביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' במדבר עמוד כח) ברמז מאמרם שמעתתא צעי ללותא, דהיינו

לקיימם כמלות דאורייתא, אזי גם השי"ת מקיים תקנת דרבנן אשר תיקן רבינו גרשום מאור הגולה, אבל אם חלילה מקילים בדברי חז"ל, אז גם הקצ"ה אינו מקיים מלות דרבנן, וחלילה אצדק תקותם של ישראל.

וזהו ביאור הכתוב, ועתה אם שמו"ע תשמע"ז בקול, וביאר צאור החיים הקדוש שליוב ה' על קבלת צ' תורות, כנגד מה שמשימעים אז אמר אם שמו"ע, וכנגד תורות העתידים מפי חכמי ישראל אמר תשמעו לעתיד, ע"ש. ומכאן זה גם הקצ"ה יקיים גזירות ותקנות חכמים וכמבואר, ועל זה אמר והייתם לי סגולה מכ"ל העמים, שלעולמי עד יתנהג עמנו צדיני הבעל לאשתו, ולא יגרש אותנו בעל כרחינו ולא יוסיף אומה אחרת מזולתינו, הגם כי לי כל הארץ, וזיכותו לעשות כן, עם כל זה מכאן מה שקבלנו עלינו לקיים דברי חכמים וגזירותיהם ומשתדלים לעשותם, גם הקצ"ה מקיים דיני ותקנות חכמים, ובמכרה יחיש עת פדיון ויהי ה' לנו לאור עולם.

ועל פי זה יל"פ מה דאיתא במדרש (הובא ברבינו בחיי) ויתן שם ישראל, דא ישראל סבא. ביאור הענין שצא יעקב אבינו למעמד הנצחר, דהנה איתא במדרש תנחומא (נשא סכ"ח) לא יאמר האדם איני מקיים מלות זקנים הואיל ואינו מן התורה, אמר הקצ"ה כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימים, שאף על דבריהם אני מסכים, תדע לך שהרי יעקב צשעה שצירך מנשה ואפרים כתיב וישם את אפרים לפני מנשה, וקיים הקצ"ה גזירתו בקרצנות הנשיאים שהקריב אפרים תחילה. נמצינו למדים מיעקב אבינו שקיים הקצ"ה גזירתו, שהקצ"ה מקיים תקנות חז"ל, ועל כן צעושים אנו שלא יחליפנו באומה אחרת, ולא יוסיף אשה על אשתו, ולכן צשעת קבלת התורה שהיה הנשואין בין הקצ"ה לכנסת ישראל, היה שם יעקב אבינו לאות ולמופת כי לעולם לא יעוש ה' את עמו.

ומעתה יתבארו דברי המדרש צשעה שקבלו ישראל את התורה, וייחדם להיות לו לעם קדוש,

והנה מחר ציוס הקדוש בחג השבועות בני ישראל שופכים שיח 'אידן וויינען זיך אויס די הייליגע תפלה פון אהבה רבה, אידן צעטן זיך אויס צייס חונן לאדם דעת', שהשי"ת יעזרנו שזככה ללמוד תורה ולהבין דברי התורה, צחשק ובהתמדה ובתשוקה הראוי, ובכן היום נריכים להתפלל על זה כדי שנוכל למחר להתפלל, 'מען זאל קענען זאגן מארגען ריכטיג די צקשה, מען זאל קענען צולייגן מח און הארץ לו די הייליגע תפלה וואס מ'איז מתפלל עס זאל עושה רושם זיין למעלה, ויעשה רושם לעוצה גם בלז האדם עצמו, כי אם הוא מתפלל, על כרחך שיש לו צורך ומצוקה, והוא יודע ומבין שהוא צריך להתפלל, ועל זה נריכים להתפלל שיביה לנו הרגשה שיש לנו צורך להתפלל על זה, חיים אנחנו בדור קשה ואין אנו מצינים שהיה צריך להיות לנו צמאון לדבר ה', ואינם מרגישים כמה רחוקים אנו מתפלה וצקשה אמיתי, 'מען זאל דאס אמת'דיג מיינען, ויוס זה יוס אחת קודם חג השבועות כבר יעד לנו משה רבינו עליו השלום על זה לצקש על הדעת והשכל איך לצקש ולהתפלל, ועלינו למלאות את הזמן ציוס הזה, שהשי"ת יפתח לבניו בתורתו וישם בלבינו אהבתו ויראתו ויקבל בליתרון ובעתהון דצית ישראל לרחמים ולרצון.

*

ליל א' דחג השבועות

ויסעו מרפידים ויצאו מדבר סיני ויחן שם ישראל נגד הבר. ובמדרש (רבינו בחיי פ' יתרו) דא ישראל סבא. וצריך ציבור מה ענין יעקב אבינו לכאן.

(ב) ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. ופירש"י כה תאמר בלשון הזה וכסדר הזה, וא"ז זללה"ה צעני חיים (פ' יתרו) דקדק מהו ענין כסדר הזה.

ויתבאר על פי מה שכתב א"ז זללה"ה צייטצ לצ (פ' תולדות) על מאמר הגמרא (יבמות סד).

שצדי להבין שמעתה על צוריה וצפרט לאסוקי שמעתה אליצא דהלכתא, צעי צילותא, הוא מלשון צלות"א דהיינו תפלה, שצריך להתפלל ולצקש רחמים ממי שהחכמה שלו שיאיר עיניו להשיג האמת בתורה הקדושה, עכ"ד. וא"ז זללה"ה צייטצ פנים (זמן מתן תורתנו אות ב) הצריך צענין, כי הלא בכל יום אנו מצקשים ומתפללים והערצ נא וכו' ואחר זה בצרכת קריאת שמע ותן בלבנו צינה וכו', וכמו כן היה ראוי ונכון שבני ישראל מקבלי התורה צעמדם נגד הבר יתפללו על זה להבין ולהשכיל הדברות היוצאים כציוול מפיו יתצרך, ולא מלינו מזה מאומה, אך ציבור הענין, כי צאמת התפללו על זה, והכתוב מרמז זה צאומרו ויחן שם ישראל, דהיינו יחוד שם קדוש צגימטריא ח"ן שצריך לכיון קודם התפלה (סידור האר"ז"ל בפסוק ה' שפתי תפתח), וזה צאמר צחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ואיך יגשו אל הקודש להבין אמרי צינה מפיו יתצרך, על כן אמר ויחן שם ישראל, שנתכוונו ליחוד ח"ן למען יקובל תפלתם לפניו צרצון ותחנונים, עכ"ד.

והנה כתב הרמב"ן ז"ל (פ' יתרו) צפסוק כי יצא אלי העם לדרוש אלהים, היינו להתפלל על חולייתם ולהודיעם מה שיצדד להם, כי זה יקרא דרישת אלהים, עי"ש. ובכן יש לומר כי משה רבינו עליו השלום ראה צרוצ צינתו קודם מתן תורה שעדיין לא התפללו בני ישראל כפי הצורך והצריח שיצו למעמד הנצחר, ולזה הוסיף משה יוס אחד מדעת"ו, פי' כדי שבו ציוס יחיצקו בני ישראל צמדתו לשפוך שיח ולצקש רחמים ממי שהחכמה שלו וחננו מאתך דע"ה צינה והשכל, ועל ידי זה יצו למעמד הנצחר.

והן היום הוא יוס אחד קודם מתן תורה בחג השבועות, ונודע כי הדברי חיים היה נובח לומר שהוא עומד להתפלל צשעה תשע צצוקר, ופעם אחת שאלו ממנו הלא רבינו מתפלל צשעה מאומה, אמר שקודם התפלה כבר הוא מתפלל תפלות כדי שיוכל להתפלל.

היינו ישראל סבא יעקב אבינו, שהתפלל בשעתו על מלחמת האמורי, ככתוב (בראשית מח כב) אשר לקחתי מיד האמורי צחרצי וצקשתי, וציאר צתרגוס אונקלסם בללתי וצבעתי, וצתפלותיו ניתוסף רבות קודשא לדורות הבאים צעת שיהיה להם מלחמה עם האמורי שיליחו, עכ"ד. והוסיף על זה אבא מארי זללה"ה בצרך משה (פ' תולדות עמוד קל) כי גם תפלותיו של יעקב אבינו שהתפלל בשעתו להגלל מידי עשו, ניתוסף בהם רבות קודשא לכל מאן דאיתעריך בללותהון לדזיקא, וצכח תפילות אלו זוכים בני ישראל בכל הדורות להגלל מידי מצקשי רעתם ולהחזיק מעמד בגלות בין האומות, עכ"ד.

ואמנם כן איתא במדרש (ב"ר פט"ה ס"ג) צאותה שעה נשא יעקב את עיניו וראה את עשו שהוא צא מרחוק ותלה עיניו למרום, צכה וציקש רחמים מלפני הקצ"ה, ושמע תפלתו, והצטיחו שהוא מושיעו מכל צרותיו צזכותו של יעקב. פ"י שראה את עשו צא מרחוק, היינו מה שיעמוד עשו על בני ישראל בדורות העתידות, תלה עיניו למרום צכה וציקש רחמים מלפני הקצ"ה לעוצת זרעו אחריו, ושמע הקצ"ה תפלתו והצטיחו שהוא מושיעו מכל צרותיו.

והנה כתב ח"ז זללה"ה צייעצ פנים (זמן מתן תורתנו אות ב) יש להצין הלא צכל יום אנו מצקשים ומתפללים והערצ נא וכו' ואחר זה צצרכת קריאת שמע ותן בלצנו צינה וכו', וכמו כן היה ראוי ונכון שצני ישראל מקצלי הצורה צעמדם נגד הבר יתפללו על זה להצין ולהשכיל הדצרות היוצאים צכיכול מפיו יתצרך, ולא מצינו מזה מאומה, אך ציאור הענין, כי צאמת התפללו על זה, והכתוב מרמז זה צאומרו ויוחן שם ישראל, דהיינו יחוד שם קדוש צגימטריא ח"ן שצריך לבוין קודם התפלה (סידור הארז"ל בפסוק ה' שפתי תפתח), וזה שאמר צחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ואיך יגשו אל הקודש להצין אמרי צינה מפיו יתצרך, על כן אמר ויוחן שם ישראל, שנתכוונו ליחוד ח"ן למען יקובל תפלתם לפניו צרצון ותחנונים, עכ"ד.

מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקצ"ה מתאורח לתפלתן של צדיקים. ולכאורה קשה מדוע לא יקוים צבהם והיה ערם יקראו ואני אענה. אכן איתא צזוכר הקדוש (תולדות דף קלז). עשרין שנין אשתהי יצחק עם אשתיה ולא אולידת עד דללי בללתי, צגין דיתרצי ויתוסף רבות קודשא לכל מאן דאיתעריך בללותהון לדזיקא. והענין כמו שכתבו המפרשים (אוהל יעקב פ' לך) על הפסוק (ישעיה יב ג) ושאתם מים צששון ממעיני הישועה, משל למלך שיהיה צמא למים צמדצר שמים, ורצו עצדיו להציא לו מים מרחוק, אמר להם הן לי יש סיפק צידי להציא מים ממרחק שיש לי כמה עצדים ורוכצי סוסים, אצל אדם אחר שילך צדרך הזה ויצמא למים יסתכן, על כן צוכ שיכרו לו מעיין צאר מים חיים, כדי שיהיו מים מצויים לכל עוצר, וכמו כן ישועת צדיקים הוא כמו מעיין הנוצב ישועה מיד ולדורות, ולכן הקצ"ה מתאורח לתפלתן, כדי שעל ידי תפלתן יפתח הצינור והמעין לכל מי שצריך לאותו דצר.

ובי"טב לב (פ' בשלה) ציאר צזה מאמר הגמרא (חולין ס:) רב אסי רמי, כתיב (בראשית א יב) ותולא הארץ דשא, צתלת צשצתא, וכתיב (שם ב ה) וכל שיח השדה ערם יהיה צארץ, צמעלי שצתא, מלמד שציאו דשאים ועמדו על פתח קרקע, עד שצא אדם הראשון וצקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו, ללמדך שהקצ"ה מתאורח לתפלתן של צדיקים, רב נחמן צר פפא הוי ליה הדיא גינתא זרע ציה ולא צמת, צעא רחמי איתא מיטרא וצמת, אמר היינו דרב אסי שהקצ"ה מתאורח לתפלתן של צדיקים. ותמוה שרב נחמן יאמר על עצמו שהוא צדיק. אך לפי האמור י"ל שרב נחמן אמר כן מכח ענוה, שלא נושע צזכותו וצתפלתו, כי אס על ידי תפלתו של אדם הראשון שצבר התפלל על הגשמים, והיינו דרב אסי שהקצ"ה מתאורח לתפלתן של צדיקים, כדי שצתפלתם יוושעו דורות הבאים, עכ"ד.

ובזה כתב ח"ז זללה"ה צעלי חיים (פ' בלק) לפרש הכתוב את כל אשר עשה ישראל ללאמורי,

ועל פי זה יתבאר המדרש ויתן שם ישראל נגד הכר דא ישראל סבא, כי היות שיעקב אבינו כבר התפלל לעוצת זרעו אחריו לדורות עולם, על כן עתה בשעת מעמד הנבחר כאשר בני ישראל ראו להתפלל על השגת התורה, בא יעקב אבינו מעולם העליון ללמד לבני ישראל איך להתפלל, לא על עצמו לבד כי אם גם לעשות ליור לדורות אחרים, וזהו ויתן שם ישראל דא ישראל סבא, היינו שהתפלל אז יעקב אבינו וחנניו מאתך דעה בינה והשכל, ונתכוין בתפלתו גם לעוצת זרעו אחריו, וזה הורה להם סדר תפלה, והטעם עמו בתפלתו כל אותו הדור לבקש רחמים ממי שהחמיה שלו, והתפללו על השגת התורה, ובכח תפלתם זכו ישראל להארת מעמד הנבחר.

ומעתה כאשר אותו הדור דור דעה מקבלי התורה שהיו במדריגה גבוהה ונעלה שפסקה זוהמתם, היו מתפללים על הארת מתן תורה וזכו ונתקבלה תפלתם לראות ושמעו תורה מפי הקב"ה במעמד הנבחר דבר סיני, אז פעלו בתפלתם הזכה ובכח תפלת יעקב אבינו, לפתוח ליור ושער חדש לכל מבקש תורה בכל עת ובכל זמן ובכל מקום שהוא, שיכול לשפוך שיחו לפני ה', והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך צפינו וכו' ונהיה אנחנו ולאנשינו ולאנשי תורתך צפינו ולאנשי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, כי אנו סומכים ובוטחים בתפלתו של יעקב אבינו ובתפלתם של אותו הדור מקבלי התורה, שהם היו ראויים וזכאים שתתקבל תפלתם ברחמים, ומכח תפלתם גם אנחנו נענים בתפלתנו וזוכים למאור התורה.

ובבן גם אנחנו בדורותינו אלה הגם שאנו עומדים בדיוטא התחתונה, עם כל זה נוכל להכנס בשער הזה להתפלל ולשפוך שיח לבנינו לפני השי"ת שיאיר עינינו בתורתו, ולזה אנו אומרים אבינו מלכינו בעבור אבותינו שבעה"ו בך, פי' כי יסוד התפלה הוא בעמחון ששם בעמחון דה' שהוא אדון המושיע ובלתו אין להושיע (עיין עקידה שער נח), ועל זה אנו מבקשים בעבור אבותינו שבעה"ו בך והתפללו

שיזכו להארת מתן תורה, ונתקבלה תפלתם לראות ותלמדם חקי חיים לעשות ראויך בלבד שלם, ונתעלו בני ישראל במעמד הנבחר לקבל התורה הקדושה מתוך התרוממות הנפש באהבה וציראה, כן תחנניו מאור מתנת חנם אף על פי שאין אנו כדאים וראויים מלד מעשינו, ותלמדינו, שנשאז ממעין התפלה של אבותינו שכבר התפללו על זה ונתקבלה תפלתם ונתמלא בקשתם.

ובזה יתבאר מה שאמר הקב"ה כה תאמר לבית יעקב ופירש"י בלשון הזה וכסד"ר הזה, היינו כמו עתה בעת קבלת התורה התפללו בני ישראל שיזכו לזה, ונאטרפה תפלתם עם תפלת יעקב אבינו, ועל ידי זה זכו לקבלת התורה כראוי, כמו כן בכל הדורות בכדי שיזכו להארת מתן תורה המתעורר בכל שנה ושנה, יעמדו בתפלה ויבקשו רחמים אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו ותן בלבנינו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, ותאטרף תפלתם עם תפלת האבות הקדושים, ותתקבל ללותהון ובעותהון ברחמים.

עומדים אנו צליל הקדוש הזה, ליל מתן תורה, למחר אנו עומדים וקורים פרשת מתן תורה ועשרת הדברות, ואנו עומדים ומאפים לזכות להשפעת מתן תורה כפשוטו, דאיתא במדרש (ילקוט יתרו רמז ערב) אמר הקב"ה לישראל, בני היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני ה' סיני ומקבלים את התורה, שנאמר ביום הזה באו מדבר סיני. אמנם אנו מביעים על עצמינו ומתבוננים הלא בני ישראל בעמדם קודם מתן תורה התפללו ושפכו שיח ולכן זכו לקבל התורה, ואנחנו איך אנו נראים ומה יפה כחינו צפה, ובפרט הומה לבנינו בזכרנו תפלת לדיקי אמת אבותינו הקדושים ששפכו דמעתם בתפלתם ושיח לבדם והאר עינינו בתורתך ודבק לבנינו במלותיך ויחד לבנינו לאהבה וליראה את שמך, כמה רחוקים אנחנו ממדריגתם ומתפלתם, וצמח נסמוך

דכצרייתא אחיא כרבי עקיבא דלית ליה מתוך
צפסחים (דף ה.), ע"ש.

(ב) צמס' פסחים (דף מז:): פריך צגמרא, אי אמרינן
הואיל, אחריש (ביד"ט) לא ליחייב, הואיל וחזי
לכיסוי דס' לפור. וצתוס' (חולין קמא. ד"ה לא) הקשה
ריצ"א, הא יום טוב עשה ולא תעשה הוא (שבת כה.),
ואין עשה דכיסוי הדם דוחה לא תעשה ועשה, ותירץ
דנבי דלא דחי, מיבו אס' עבר על אותו לאו אינו
לוקה, דהא דלא דחי היינו משום עשה, אבל הלאו
כמאן דליתיה, דעשה דחי ליה, ע"ש.

והקשה הישועות יעקב (או"ח סי' תקי"ח סק"א)
לשיטת הריצ"א דהללו כמאן דליתיה
ואינו לוקה עליו, אס' כן צשוחט עולת נדבה, דשחיטת
הקרצן הוא מלות עשה דכתיב (דברים יב ו) והצחתם
שמה, למה ילקה עליו צשוחט ציום טוב, נימא דעשה
דשחיטת הקרצן דוחה לא תעשה, ואף דיו"ט עשה
ולא תעשה הוא, הא הלאו נדחה ואינו לוקה,
וצשחיטת הקרצן דהוא עשיית מלאכה ציום טוב
מקיים עשה דשחיטת קרצן, ע"ש.

ונראה לתרץ בהקדס הא דתנינן צמס' נדרים (דף
טז.) אמר, קונס סוכה שאני עושה, לולב
שאני נוטל, תפלין שאני מניח, צנדרים אסור, וכן
פסק הרמב"ם (פ"ג מהל' נדרים ה"ו) הרי אלו אסורין
עליו, ואס' ישב או נטל לוקה. והקשו הרשב"א
צחידושו (נדרים טז:) וצתשובותיו (ח"ג סי' שמ"ג)
והחינוך (מצוה ל) למה לא נימא עשה דוחה לא
תעשה, ותירצו שהנדר עשה ולא תעשה, דכתיב
(במדבר ל ג) לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה,
ע"ש. והעיר באצני נזר (או"ח סי' קל"ד או"ג) לכאורה
יפלא מה קשה להו, כיון דכל הני סוכה לולב תפלין
אין נשים חייבות בהם, והעשה והלא תעשה דנדר
שוים בכל, ואמאי ידחה, ע"ש.

אמנם כתב המלא הרועים (מערכת עדול"ת אות כ"א)
דאי עשה שאין שוב בכל דוחה לא תעשה,
תלוי צמחלוקת אי צינית הוה מלות עשה שהזמן

לצינו לבקש רחמים ולהיות נענים צתפלתינו כדי
שנזכה לקבלת התורה מחדש. ואמרו חז"ל (ראש השנה
טז.) צעלרת נידונין על פירות האילן, והוא על דרך
הכתוב (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה, כי צעלרת
דנין על פירות האדם ופירי פירותיהו, היינו
תולדותיו וזרעו אחריו, והזמן גרמא לשפוך שיח
ויזכנו לראות צנים וצני צנים עוסקים צתורה
וצמלות, ונהיה אהנו ונאנאנו ונאנאני נאנאנו
ונאנאני עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי
תורתך לשמה, ואיך נזכה לכל זה. אמנם אנו סומכים
על הצטחת הקצ"ה כה תאמר לבית יעקב"צ היינו
לפשוטי עם כדפירוש צאור החיים הקדוש, צלשון
הזה וכסד"ר הזה, שתפלתם של צני ישראל צדורות
העמידות תטרף עם תפלתו של יעקב אבינו
ותפלתם של דור מקצלי התורה, וצכח תפלתם של
דדיקי אמת שצכל דור ודור שהתפללו עלינו, צזכותם
נזכה לקבל התורה צאנפין נהירין.

והשי"ת יבא בעזרינו על דבר צבוד שמו שנזכה
לקבל התורה מחדש, ולעצדו צלצב שלם
צלצ נפש חפילה וחשוקה, ונזכה לאהבת התורה
ולהיות צבוקים צה, והאר עינינו צתורתך ודצק לצינו
צמלותיך, שנזכה לחשקות התורה והתמדת התורה
צאהבה וציראה, עדי נזכה לציאת גואל נדק צמהרה
צימינו אמן.

*

פלפול בסוגיא דמתוך

יום א' אחר התפלה (קרעפ"ל טיש)

במס' צינח (דף יב.) תני תנא קמיה דרבי ינחק צר
אצדימי השוחט עולת נדבה ציום טוב לוקה,
אמר ליה דאמר לך מני, צית שמאי היא דאמרי לא
אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי
שלא לצורך, דאי צית הלל, הא אמרי מתוך שהותרה
הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, הכא נמי מתוך
שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, ע"ש
צגמרא. והקשו התוס' (ד"ה השוחט) למה לא אמר

גרמא, דהא דעשה דוחה לא תעשה ילפינן לה מכלאים זליית (יבמות ד.), ולמ"ד זליית מלת עשה שהזמן גרמא מוכח דגם עשה שאין שוה בכל דוחה לא תעשה ששוה בכל, דהא זליית אינו שוה בנשים, וכלאים מחייבי אף נשים (כמבואר בתוס' יבמות ד. סוד"ה דכתיב), עכ"ד. ואם כן לדין דקי"ל כרבי שמעון דס"ל (מנחות מג.) זליית הוה מלות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, אם כן לריך לומר דאף עשה שאינו שוה בכל דוחה לא תעשה השוה בכל, ואם כן גם האומר קונס סוכה שאני עושה היה לו לעשה דסוכה לדחות הללו דלא יחל דצרו, ועל זה תירונו שפיר שהגדר עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה.

ועל פי זה יש לתרץ קושית השער המלך (בהל' נדרים)
לשיטת הרי"א דאף דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה מכל מקום אין בדבר חיוב מלקות דהלא תעשה כבר נדחת מפני העשה ולא נשאר בדבר רק איסור עשה ואינו לוקה, אם כן אי ברמז"ס ס"ל כהרי"א, אמאי אם יש צסוכה או נעל תפילין לוקה, הא לא עבר אלא לעשה ואמאי לוקה.

ונקדים לזה מה שהציא הנודע זיכודע (מהדור"ק חו"מ סי' מ קו"א) קושיא צסם חתנו על שיטת הרי"א דאינו לוקה על הללו משום דהלא תעשה נדחת, הא כיון דאסור לו לקיים העשה משום דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה, אם כן כשמקיים העשה הוי ליה מלוא הצאה בעצירה דאינו מועיל אף צדיעצד (כדמוכח במס' סוכה דף ל:), ולא עשה מלוא כלל, ולמה לא ילקה על הללו.

ותירץ הנודע זיכודע דצאמת אין כאן מלוא הצאה בעצירה, דהא דאין עשה דוחה עשה לא מלינו איזה לימוד על זה צסום מקום, והאמת יורה דרכו שהוא מלד הסצרה, האי עשה והאי עשה, מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה (חולין קמא.), וכל זה מתחילה קודם הקיום, אבל אם עבר ועשה עשה, דנימא שיוחשז כאלו לא קיים, דבר זה הוה תפל צלי

מלת, דהרי גם איפכא גם כן אמרינן מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה, ואפשר דמן התורה צאמת הצרירה צידו לקיים איזה עשה שרואה כיון ששניהם מלות עשה, ומעתה דברי הרי"א נכונים, דכשמקיים המלוא אינו לוקה על הללו, דכיון דהללו כמאן דליתא נשאר רק עשה ועשה ואמרינן מאי אולמא האי מהאי, ושפיר מיחשז קיום המלוא, ולא מיחשז אפילו מלוא הצאה בעצירה, כי היכי דלא מיחשז מלוא הצאה בעצירה צעשה דוחה לא תעשה, עכ"ד.

ומעתה יש לחדש ולומר דדוקא לענין עשה דוחה לא תעשה אמרינן לדידן אף עשה שאינו שוה בכל דוחה לא תעשה השוה בכל, והיינו משום דהא דעשה דוחה לא תעשה ילפינן מכלאים זליית, והתם הכי הוי דעשה זליית אינו שוה בכל ודחי ליה לכלאים דהוי שוה בכל, אמנם לענין אין עשה דוחה עשה אחר, שלא מלינו שום לימוד לזה כי אם מלד הסצרה דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה, י"ל דדוקא היכא ששני העשין שוין דתרווייכו הוי שוין בכל, אז כיון ששניהם שוין שייך לומר מאי אולמא האי עשה מהאי עשה, מה שאין כן אם עשה חד אינו שוה בכל, לא שייך סצרה זו, ושפיר י"ל דעשה השוה בכל עדיף מינייה ודחי ליה.

ולפי זה יש לומר דסצרת הרי"א דהגם דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה מכל מקום אם עבר אהללו אינו לוקה משום שנדחת מפני העשה, היינו דוקא אם שני העשין שוין בכל, דאז שייך לומר כסצרת הנוצ"י דכשעצר אהללו וקיים העשה ליכא משום מלוא הצאה בעצירה, דמן התורה צאמת הצרירה צידו לקיים איזה עשה שרואה, כיון ששניהם מלות עשה ומאי אולמא האי עשה מהאי עשה, וצבכי איירי הרי"א צעשה דכיסוי הדס דהוי שוה בכל וכן העשה דשציתת יוס עוצ דלשיטת רוב הראשונים (רמב"ן קידושין לד., חינוך מצוה שכ"א) גם נשים חייבות צו והוי שוה בכל, משום הכי קאמר הרי"א דאם עבר על הלא תעשה דיוס עוצ וכיסה הדס אינו לוקה, שהרי ילא ידי חוצת המלוא דכיסוי

כלל דמאות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מדבוקא כל התורה לתפילין, ותפילין הוקש לתלמוד תורה דנשים פטורות. ומבואר בזכאים (דף מט:) דבדקשים אין למדין למד מהלמד, היינו שדבר הלמד דבדקשים אינו חוזר ומלמד דבדקשים, ובתור למד אזלינן, שאם הלמד הוא מדיני קדשים אי אפשר ללמדו דבדקשים מדבר דקדשים שגלגל דבדקשים. ולפי זה אי אפשר למילף לעשה דקדשים שגלגל פטורות זה מהקישא דתפילין, כיון שהתפילין עצמם לא ידעין רק דבדקשים מתלמוד תורה.

אמנם זהו דוקא למ"ד דתפילין הוה מלות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, ולדידיה ילפינן תפילין דבדקשים מתלמוד תורה והוי ליה למד מן הלמד, ואם כן דבדקשים דאין למדין למד מן הלמד צריך לומר דגבי קדשים נשים חייבות אף במלות עשה שהזמן גרמא, מה שאין כן לרבי מאיר ורבי יוחנן דסברי דתפילין לא הוי מלות עשה שהזמן גרמא, ולדידהו אמרינן (קידושין לה.) דהא דנשים פטורות ממלות עשה שהזמן גרמא הוא משום דהוא מלה שמחה והקבל שלשה כתובים הבאים כאחד דנשים חייבות, ושלשה כתובים הבאים כאחד אין מלמדין, לפי זה אין לחלק בין חולין לקדשים, וגם דבדקשים נשים פטורות ממלות עשה שהזמן גרמא, עכ"ל. (וכ"כ במעין החכמה מ"ע קפ"ג).

ולפי זה למ"ד תפילין הוי מלות עשה שהזמן גרמא, לדידיה ילפינן הא דנשים פטורות ממלות עשה שהזמן גרמא מדבוקא כל התורה לתפילין ותפילין לתלמוד תורה, והוי ליה למד מן הלמד, אם כן דבדקשים דאין למדין למד מן הלמד צריך לומר דנשים חייבות אפילו במלות עשה שהזמן גרמא, ואם כן מלות עשה דקרבנות דגם נשים חייבות הוי עשה השור ככל מה שאין כן למ"ד תפילין לא הוי מלות עשה שהזמן גרמא, אם כן הא דנשים פטורות במלות עשה שהזמן גרמא ילפינן מג' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין, אם כן אין לחלק בין חולין לקדשים וגם דבדקשים נשים פטורות ככל מלות עשה שהזמן גרמא, שוב הוי עשה דקרבנות עשה שאינו שור ככל.

הדם ולא הוי מלות הבאה בעצירה, דמאי אולמא עשה דיום עוב מעשה דכיסוי כיון ששניהם שוין ככל מה שאין כן אם חד עשה אינו שור ככל דלא שייך מאי אולמא האי עשה מהאי עשה, עשה השור ככל דחי ליה, וכשקיים העשה שאינו שור ככל הוי מלות הבאה בעצירה, ובהא אף הריצ"א מודה דכשעבר על הלאו לוקה.

ומיושב צוה קושית השער המלך למה אם נדר מסוכה לוקה אחיסור נדר, ולפי האמור מיושב היטב, דהא העשה דכל היוצא מפיו יעשה הוי עשה השור ככל מה שאין סוכה ותפילין הוי עשה שאינו שור ככל, אם כן לא שייך סברת מאי אולמא האי עשה מהאי עשה, דפשיטא דעשה דנדר השור ככל עדיף מהעשה דסוכה ותפילין שאינו שור ככל, ואם כן אם קיים העשה דסוכה ותפילין הוי ליה מלות הבאה בעצירה ולא יצא המלות, ושפיר לוקה על כל יחל.

ובזה יתיישב קושית הישועות יעקב אמאי השוחט עולת נדבה לוקה נימא דעשה דובצאתם שמה דוחה הלא תעשה דיום עוב ואינו לוקה, אמנם על פי האמור יוצן, דהא כך עשה דובצאתם שמה הוי מלות עשה שהזמן גרמא, דקרבנות אינם כשרים רק ציום ונשים פטורות (וכ"כ בשו"ת מהר"ם שיק אור"ח סי' רפ"ה), ואם כן הוי עשה שאינו שור ככל, מה שאין כן עשה דשציתת יו"ע לרוב ראשונים גם נשים חייבות והוי שור ככל, ואם כן עשה דשציתת יום עוב עדיפא מהעשה דקרבנות, ולא שייך צוה הסברא דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה, ואם שחט קרבן ציום עוב הוי ליה מלות הבאה בעצירה ולא יצא, ואם כן גם הלאו לא נדחה, ומשום הכי לוקה.

אכן אכתי י"ל דגם העשה דובצאתם שמה נשים חייבות ושור הוה ליה עשה השור ככל, לפי מה שהעלה המלבי"ם בספר ארלות החיים (אור"ח סי' י"ד דף ס"ח ע"ב) דבדקדשים נשים חייבות במלות עשה שהזמן גרמא, דבקיודשין (דף לד.) ילפינן לה להאי

(ב) הקשה המגן אברהם (או"ח סי' תצ"ד) היאך אנו אומרים בחג השבועות זמן מתן תורתנו, הא איתא במסכת שבת (דף פח.) אמר רבי יוסי יום אחד הוסיף משה מדעתו והסכים הקצ"ה על ידו, ובשולחן ערוך (יו"ד סי' קצ"ו סי"א) קי"ל כרבי יוסי דצעי פרישה ו' עונות, נמלא שקבלת התורה היה בשבעה בסיון ולא בששה בסיון.

ונראה בהקדם מה דאיתא במדרש ילקוט (במדבר רמז תרפד) בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן, מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקצ"ה, אמר להן הביאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר (תהלים צו ז) הבו לה' משפחות עמים, כשם שצני מציאין שנאמר (במדבר א יח) ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. ודקדקו המפרשים מה ענין היחס לקבלת התורה.

וביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (ג דסוכות אות עח) על פי דברי המהרי"ט (ח"ב או"ח סימן ו) להלדיק הריצ"ש (סי' ל"ח) דזרע עשו לאו בכלל זרע ילחק. דהגם דאמרין (קידושין יח.) עשו ישראל מומר הוא, היינו עשו בן ילחק דוקא קארי ליה ישראל מומר, משום דבן ברית הוא אלא שפקר, אבל זרעיה גוים גמורים חשבינן להו, לפי שנשאו גויות עובדות עבודה זרה, וכל בניו אחריו נטמאו באומות ונעשו גוים גמורים, דבן הבא מן הגויה אינו קרוי בן אלא בנה (יבמות יז.), ואם תאמר והא מקמי מתן תורה הוא, וקי"ל (יבמות עח:) באומות הלך אחר הזכר, י"ל דכיון שהיה לו לאברהם תורה נצל הוא וזרעו מקיימי ברית מצדן האומות, דהא קרינן לעשו ישראל מומר אלמא בני ברית גמורים חשיבי, וכל שאר אומות לגבייהו כגוים חשיבי, ובנים הבאים מהם כבן הבא מן הגויה חשבינן להו, ויעקב ובניו לא היו נושאים אשה אלא אם כן מגיירים אותה תחלה וחשובה כישראלית, עכ"ל. והנה בני ישראל זכו לקבל התורה זכה ברכותיו של ילחק אבינו ליעקב (בראשית כז כח) ויתן לך האלקים מעל השמים וגו', ובמדרש (ב"ר פס"ו ס"ג) מעל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה דגן זו תלמוד ותירש זה

ומעתה יש ליישב קושית התוס' אמאי לא מוקי הכ' ברייתא דהשוחט עולת נדבה ציום עובד דלוקה כרבי עקיבא דלית ליה מחוק, דכרבי עקיבא לשיטתו על כרחך לא איתא, דהא רבי עקיבא ס"ל בעירובין (דף צו.) דתפילין הוה מלות עשה שהזמן גרמא, ואם כן לרבי עקיבא ילפינן פטור דמלות עשה שהזמן גרמא מתפילין ותפילין מהקישא דתלמוד תורה, ואם כן גבי קדשים הוי למד מן הלמד דאין מלמדין ונשים חייבות בעשה דובצאתם שמה, והוי ליה הכ' עשה שוב בכל, שוב יש לומר כקושית הישועות יעקב דכשעבר אהללו דשציתת יום עובד ושחט עולת נדבה ציום עובד, דהללו כמאן דליתיה דמי דהעשה דשחטת קרבנות דחי ליה, מאי תאמר הא איכא נמי עשה דשציתת יום עובד, מאי חולמא האי עשה דשציתת יום עובד מהאי עשה דובצאתם שמה, הרי שניהם שוין בכל, ומן התורה הביררה בידו לקיים איזה עשה שרובה, ואמאי לוקה. ומשום כי אוקמי להך ברייתא כצית שמאי, דאפשר לומר דצית שמאי סבירא להו דתפילין לא הוי מלות עשה שהזמן גרמא, ואם כן הא דנשים פטורות במלות עשה שהזמן גרמא ילפינן מג' כתובים הבאים כאחד, ואין חילוק בין חולין לקדשים ואף בקדשים נשים פטורות במלות עשה שהזמן גרמא, ואם כן לא הוי העשה דובצאתם שמה עשה השוה בכל, והעשה דשציתת יום עובד ששוב בכל עדיפא מהעשה דקרבנות, ואם כן כשעבר ושחט ציום עובד הוי ליה מלות הבאה בעצירה, כיון שעבר אעשה דשציתת יום עובד דהוא עדיפא מעשה דקרבנות, ולא ילא ידי חובת הקרבן, ואם כן כיון שלא ילא ידי חובתו נשאר הללו דשציתת יום עובד וכקושית חתנו של הנוצ"י, ושפיר לוקה על הלא תעשה דיום עובד.

*

יום א' דחג השבועות

ויסעו מרפידים ויצאו מדבר סיני ויחן שם ישראל נגד הבר. ובמדרש (רבינו בחיי פ' יתרו) דא ישראל סבא. ולריך ביאור למה בא יעקב אבינו אל מעמד הנצחר.

אנו אומרים בו זמן מתן תורתנו, כי מכח היום הזה שנתגלה שיש לנו דין ישראל זכינו בהצרכות של יחזק אצינו, ונתצטלה טענת אומות העולם וניתנה לנו התורה.

ובזה יתבאר המדרש ויחן שם ישראל נגד הכר דא ישראל סבא, כי כתב היפה תואר (ב"ר פט"ו ס"ו) בטעם שנשא יעקב שתי אחיות, דכיון שגירן וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, דמדין תורה לית ציה איסור קורבה ונושא אפילו אחותו (יבמות סב.), לא היה שום איסור. וזה היה לעד על כל ישראל שכולם גיירו את נשותיהם והם זרע מיוחס, ולכן הם ראויים שיחול עליהם צרכותיו של יחזק ויתן לך האלהים מעל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה ורוצ דגן זו תלמיד ותירש זה אגדה, וראויים שתנתן להם התורה, מה שאין כן אומות העולם שאינם בכלל זרע יחזק ואינם מתייחסים אחריו, משפטים כל ידעום, כי אם אנחנו ישראל עם קרובו צחר ה' צנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

*

ליל ב' דחג השבועות

ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן הכר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. ופירש"י כה תאמר בלשון הזה וכסדר הזה, וא"ז זללה"ה צעזי חיים (פ' יתרו) דקדק מהו ענין כסדר הזה.

(ב) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, פירש"י לבית יעקב, אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה, ותגיד לבני ישראל, עונשים ודקדוקין פרש לזכרים דצרים הקשין כגידין. ובאור החיים הקדוש ציאר הכוונה בית יעקב אלו פשוטי עם, ובני ישראל היינו בני עליה. והקשה באור החיים הקדוש דלא מצינו בכתובים שני אמירות, אלא לשון אחד לכולם בדברי נועם המחיים את הנפש.

ויתבאר בהקדם מה שמצינו סתירה בדברי רש"י"ל, דפרשת משפטים צפסוק (שמות

אגדה. וצרכות אלו לא נתקיימו ביעקב אצינו עצמו אלא בזרעו אחריו, ועל כרחק שיחזק אצינו התכווין בצרכותו לזרעו אחריו שיזכו למתן תורה. ובכן יש לומר כי בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו בהם אומות העולם מה ראו אלו להתקרב יותר, ואם תאמר מחמת הצרכות של יחזק אצינו, הרי הצרכות באו ליעקב צרמיה, כי יחזק רצה לזכר את עשו, ואם כן הצרכות שנכללה בהם מתן תורה ראוייה היתה לזרעו של עשו, סתם פיהן הקצ"ה אמר להן הביאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שבני מציאין, דהיינו כי מאחר שעשו הרשע נשא נשים נכריות והבנים הולכים אחר האם, בניו אינם מתייחסים אחריו ואינם בכלל זרעו של יחזק, ואין להם שום שייכות עם הצרכות, עכ"ד הנחמדים.

והנה כתב החתם סופר (דרשות לשבועות דף רפד.) בטעם שהוסיף משה יום אחד מדעתו (שבת פז.), כי הקצ"ה אמר (שמות יט י) וקדשתם היום ומחר, היום כמחר, והיינו היום ומחר בכל אחד לילו שלאחריו עמו, כדין בני נח שהלילה הולך אחר היום, אך צדדת משה מן הכר הקדימו ישראל נעשה לנשמת, וכוונתם כמו האצות ששמרו כל התורה עד שלא ניתנה, ואם כן היה להם מיד דין ישראל שהיום הולך אחר הלילה, וגמלא שהלילה קודם היום, הולך משה להוסיף יום אחד מדעתו דצעיין היום כמחר לילו שעברה עמו, והסכים הקצ"ה על ידו, עכ"ד (ובע"ז כ' בפתח השער בספר החיים להגרש"ק).

ובזה יתיישב קושית המגן אברהם, דיש לומר כי מה שאנו אומרים ביום ששי צסיון זמן מתן תורתנו, הכוונה על מה שהסכים הקצ"ה למשה ולא נתן התורה בששי צסיון, והיינו משום שיש להם דין ישראל שהיום הולך אחר הלילה, ובכן כיון שציוס הזה נתגלה לנו שיש לנו דין ישראל, הרי בני עשו אינם נקראים זרע יחזק כיון שנשא נשים נכריות, ורק בני ישראל מתייחסים אחר יחזק בשביל שגיירו את נשותיהם, וצרכותיו של יחזק אצינו חל דוקא על בני ישראל והם ראויים שתנתן להם התורה, ושפיר

כג ב) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהציתך אל המקום אשר הכינותי, פירש"י אשר הכינותי, שצית המקדש של מעלה מכוון כנגד צית המקדש של מטה. וצ"פ' בשלח בפסוק (שמות טו יז) מכוון לשבתך, כתב רש"י"ל להיפך, מקדש של מטה מכוון כנגד מקדש של מעלה.

וביאר הגה"ק מהר"י מצעלזא זי"ע (הובא בערוגת הבושם פ' תצוה) כי צודאי צית המקדש של מעלה הוא צמקום קצוע, דהיינו כנגד מקום המקדש צירושלים זה שער השמים, וצית המקדש של מטה מכוון כנגד צית המקדש של מעלה, אבל צומן שישראל בגלות בכל מקום שגלו שכינה עמכם (מגילה כט.), ואז אינו מכוון צית המקדש של מטה כנגד צית המקדש של מעלה, אלא אדרבא השי"ת ממשיך קדושת צית המקדש של מעלה שיהיה מכוון כנגד מקדש של מטה בכל מקום שצני ישראל עוסקים בתורה ועבודה. והנה הפסוק הנה אנכי שולח מלאך לפניך קאי על זמן הגלות, וכמו שפירש"י כאן נתצטרו ישראל שעתידין לחטוא ושכינה אומרת להם כי לא תעלה בקרבך, ולכן דרשו שצית המקדש של מעלה מכוון כנגד צית המקדש של מטה, דהיינו שהקצ"ה ממשיך את המקדש של מעלה שיהא מכוון נגד צני ישראל בכל מקום שהם, מה שאין כן הפסוק מכוון לשבתך מדבר בשעה שישראל שרויין על אדמתן כדכתיב תביאמו ותטעמו דבר נחלתך, והתם כתב שפיר צית המקדש של מטה מכוון כנגד צית המקדש של מעלה, עכ"ד.

והנה איתא בילקוט ראובני (פ' יתרו אות ג) בשעת קבלת התורה נעקר הר המוריה וצא למדבר כדי שתנתן התורה על מקום המעולה הזה. ולפי זה יש לומר כי מאחר שנמשך למדבר סיני המקדש של מטה, גם נמשך מכוון כנגדו המקדש של מעלה, ובפרט שנאמר (מלאכי א יא) ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי, דהיינו שצכל מקום שישראל עוסקים בתורה ומלאת נמשך נגדו מכוון המקדש של מעלה, וכי יש עוד מקום תורה וצית המדרש כזה שהיה צמדבר

סיני שכל ישראל למדו תורה עשרת הדברות מפי הקצ"ה, וצודאי נמשך מכוון נגדו המקדש של מעלה. ואמרו חז"ל (הובא ברש"י דברים ד לה) כי בשעת מתן תורה פתח הקצ"ה הרקיעים העליונים, ויש לומר שאז ראו כולם שהמקדש של מעלה הוא מכוון נגד המקדש של מטה, וצאותו שעה היה מכוון נגד מחנה ישראל אשר חנו אלל הר סיני.

ובזה יתבאר הכתוב ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן הה"ר לאמר, והודיעו ה' שנמשך לשם הר הידוע הר המוריה וגם מכוון נגדו המקדש של מעלה, וזהו כה תאמר לצית יעקב ותגיד לצני ישראל, ופירש"י בלשון הזה וכסד"ר הזה, דהיינו כמו הסדר הזה שנמשך המקדש של מעלה מכוון נגד המקדש של מטה, כמו כן צכל הדורות כאשר יקבעו צני ישראל איזה מקום להיות להם מקדש מעט מיוחד לתורה ולתפלה ולעבודת ה', יהיה מכוון כנגדו המקדש של מעלה. ולזה אמר כה תאמר לצית יעקב בלשון רכה לנשים ופשוטי עם, כדי לחזק זה את לבצם שגם כשאניס שרויין על אדמתם אדמת קודש צירושלים נמשך מכוון נגדו המקדש של מעלה, אמנם ותגיד לצני ישראל דברים קשים כגידין לזכרים וצני עליה, שהם צניו שהנורף מה ששי"ת עושה כן ומודיע להם כל זה הוא צשציל הגליות שיתמודדו ממקומם ויחרצ צית המקדש של מטה, וצזה יתחזקו לבצם שמכל מקום נגד המקדש מעט מכוון המקדש של מעלה, וזה היה להם דברים קשים כגידין, שהטעמו על גזירת הגליות מה שעתיד צית המקדש ליחרצ ויגלו ישראל מארצם.

*

יום ב' דחג השבועות

ויסעו מרפידים ויצאו מדבר סיני ויחנו צמדבר ויחן שם ישראל נגד ההר. ופירש"י ויחן שם ישראל, כאיש אחד צלב אחד. ולריך ציאור מהו ענין צלב אחד.

ב) ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לצית יעקב ותגיד לצני ישראל,

ופירש"י כה תאמר, בלשון הזה וכסדר הזה, וא"ל זללה"ה צעני חיים (פ' יתרו) דקדק מכו ענין כסדר הזה.

ג) במדרש ילקוט (במדבר רמז תרפד) בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן, מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקצ"ה, אמר להן הציאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר (תהלים צו ז) הצו לה' משפחות עמים, כשם שבני מציאין שנאמר (במדבר א יח) ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. ודקדקו המפרשים מה ענין היחס לקבלת התורה.

וי"ל על פי מה שכתב ק"ל התניא זללה"ה בסידורו (בכוונות לערב שבת) להבין מה שנאמר (דברים יד א) בניס אתם לה' אלהיכם, כי ידוע המאמר (עירובין ע:) ברא כרעא דאצוב הוא, והוא על דרך משל כמו הרגל צאדס שהוא בתכלית ההתאחדות עם הראש וכאילו דבר אחד ממש בהן, שהרי אנו רואים כשיכאצ לאדס ברגלו אס מסיבות הקרירות שנתקררה הרגל מאד שרפואתה לשפשפה בשלג וכיוצא שהוא עינוי גדול, או בהיפך שנוכה הרגל צאס שרפואתה לחממה בשלהבת חמימות במרחץ שהוא עינוי יותר גדול, אף על פי כן יוכל האדס לשלוט בנפשו ולפשוט רגלו לענותה ולא ישגיח על הכאצ, כי בהיות נחלט בדעתו ושכלו שצראשו שזה לו לתועלת ולרפואה אז יעשה ברגלו כאוות נפשו, ולא יתכן כלל לומר שהרגל ימנע מלהתפש כראונו בשכלו אף שאין הרגל מרגיש הרפואה והתועלת, כי הרגל הוא בתכלית הביטול לגבי השכל שצראש לכל מה שירצה צו יעשה, והנמשל מאחר שכלל ישראל נקרא בניס לה', הרי ברא כרעא דאצוב הוא, והם בחינת כרעא לאציהם שצשמים, דהיינו בתכלית הביטול כמאמר (אבות פ"ב מ"ד) בעל ריוןך מפני ראונו, כביטול הרגל לגבי הראש לעשות צו ככל מה שירצה ראשו, ולכן ישראל"ל אותיות ל"י רא"ש (ליקו"ת תהלים קי), שהם נקראים כרעא דאצוב וה' להם לראש, אמנם דוקא על ידי האצוב רצה נעשה בחינת צן להיות כמו הרגל לגבי

הראש בתכלית היחוד, מה שאין כן צולת אצבה זו, וזהו כוונת (דברים ו ה) ואצבת את ה' אלהיך, שעל ידי האצבה נעשה אלהי"ך ממש בתכלית היחוד כמו הראש שלנו, עכ"ד.

וב"ק מרן אמו"ר זללה"ה בצרך משה (פ' בלק עמוד רכב) מוסיף, שמדריגה זו מורשה לנו מאצרהם אצינו עליו השלום אשר התצטל בתכלית הביטול כלפי הקצ"ה, והשליך נפשו מנגד לעשות רלון קונו וחפץ לורו באצבה חשוקה ודצוקה צמסירות נפש ממש, וכאשר העיד עליו הכתוב (ישעיה מא ח) אצרהם אובצני, והוא הוריש צחינה זו לצניו אחריו שיביו דצקים צאלהי ישראל באצבה רצה וצטלים אליו צצחינת ברא כרעא דאצוב, עכ"ד.

ובזה יש לפרש הכתוב ויחן שם ישראל נגד הבר, דקאמר בלשון יחיד ויח"ן, להורות שנתעלו צני ישראל צמדריגתם צשעת מתן תורה בתכלית היחוד והתאחדות גמור, ישראל"ל להיות צצחינת ל"י רא"ש, נגד הבר, להצטל כלפי מעלה בתכלית הביטול כביטול הרגל לגבי הראש, ועמדו מוכן לקבל התורה ולעשות ראונו יתצרך ולעצדו בלצצ שלם, וזה שדרש רשי"ל כאיש אחד בל"צ אחד, היינו צצחינת הלצ דאיהו צינה שצב הלצ מצין (תיקוני זוה"ק דף יז.), שכל האצרים מצוטלים נגדו ומוכנים לעשות ככל מה שיצין הלצ וישכיל לעשות, כמו כן נתעלו צני ישראל כאיש אח"ד להיות דצוקים צה' בתכלית היחוד והתאחדות גמור.

וזה שאמר ויקרא אליו ה' מן הבר לאמר, ובמדרש (שמו"ר פכ"ח ס"ב) צצכות הבר אלו האצות. היינו כי צני ישראל זכו לצחינה זו מכא אצרהם אצינו עליו השלום, שהוא היה דצוק צה' באצבה חשוקה ודצוקה, והוא הוריש צחינה זו לצניו אחריו. כה תאמר לבית יעקב, ופירש"י בלשון הזה וכסדר"ר הזה, היינו שכסדר הזה יתנהגו צני ישראל בכל ימי חייהם לצטל ראונו מפני ראונו יתצרך, ועתה אס שמוע תשמעו צקולי לקיים כל מצות התורה.

ומעתה י"ל כי על דבר זה נתקנאו אומות העולם בשעת מתן תורה, מה ראו להתקרב יותר מן האומות, בראותם מעלת ומדריגת בני ישראל להתאחד בה' בתכלית היחוד והתאחדות גמור, סתם פיהן הקצ"ה, אמר להן הציאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שבני מציאין, כי בני ישראל זכו למדריגה זו מאברהם אבינו שעבד את ה' בכל לבבו ובכל נפשו והתצטל עמו בתכלית הציטול כלפי הקצ"ה, והוא הוריש בחינה זו לבניו אחריו שיהיו דקים בה' ויתצטלו אליו בצחינת ברא כרעא דאצובה, ועל ידי זה זכו בני ישראל למעלה זו בשעת מתן תורה.

*

נעילת חג השבועות

ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, ופירש"י כה תאמר, כלשון הזה וכסדר הזה, וא"ז זללה"ה צעני חיים (פ' יתרו) דקדק מכו ענין כסדר הזה.

ב) במדרש ילקוט (במדבר רמז תרפד) בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן, מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקצ"ה, אמר להן הציאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר (תהלים צו ז) הצו לה' משפחות עמים, כשם שבני מציאין שנאמר (במדבר א יח) ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. ודקדקו המפרשים מה ענין היחס לקבלת התורה, הלא בצרית שכרת משה רבינו עם ישראל על קיום התורה והמלוות נאמר (דברים כט ט) מחוטב ענף עד שואב מימין.

ונראה בהקדם מה דאיתא במס' שבת (דף פח). אמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית א לא) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ה"א יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקצ"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוכו וצובה. וכן הוא במס' עבודה זרה (דף ג). והקשו שם בתוס' (ד"ה יום

הששי) תימה למ"ד (שבת פז). בשצעה צחדש נתנו עשרת הדברות, מאי יום הששי, ותיירו היתב ראויה לינתן בששי, אלא שהוסיף משה יום אחד מדעתו. והקשה החתם סופר בדרשותיו (לשבועות דף רפה:): דתירין זה הוא פלא, שהרי עכ"פ לא נתקיים התנאי, ואיך נתקיימו שמים וארץ ביום הששי כיון שעדיין לא ניתנה בו תורה.

אמנם י"ל על דרך שכתב החתם סופר בתורת משה (פ' וירא עמוד סח) דבר נפלא צענין עקידת יחזק, דגדול נסיונו של יחזק מאל אברהם, שאברהם שמע מפי הקצ"ה בעלמו, והוא צחינת תורה שכתב מה ששמענו מפי הגבורה, ויחזק לא שמע אלא מפי אברהם חכם ונביא, וכעין מאמין לתורה שצטל פה מה שקבלו מן החכמים, ולפי זה נסיונו של אברהם אינו מעורר אלא זכות תורה שכתב, אך מסירת נפש יחזק לשמוע אל אציו ולהאמינו כי כן צוה לו הקצ"ה, היינו מסירות נפש על תורה שצטל פה, עכ"ד.

ובדבר הזה יש לומר צמדריגת בני ישראל שצאחות הדור מקצלי התורה, כי ביום ששי צסיון מסרו נפשם על תורה שצטל פה, כי צודאי המה ידעו היעצ מן התנאי שהתנה הקצ"ה צמעשה בראשית שאם לא יקבלו ישראל את התורה יחזור העולם לתוכו וצובה ח"ו, והיו כולם יחד מוכנים ועומדים לקבל התורה ביום ו' צסיון, כי צזה תלוי קיום העולם, אמנם כשצא משה רבינו ולום וקדשתם היום ומחר, והוסיף משה יום אחד מדעתו, והעטם צזה כתב א"ז זללה"ה צעני חיים (לשבועות אות יא) שמה רבינו הוסיף יום אחד כדי לקיים גם מלות פרישה מדרצנן, דמן התורה אין לריך לפרושי רק שלש עונות (י"ד סימן קצ"ו סי"א), ומשה הוסיף יום אחד לקיים גם פרישה מדרצנן ו' עונות, עכ"ד. או אז שוב לא חשו בני ישראל על קיום העולם, והם וויתרו על קבלת התורה ודחו אותה על יום המחרת כדי לקיים דצרי רצנן, הגם שהם ידעו שצזה תלוי ועומד קיום העולם ויש חשש שיחזור כל העולם

לתוכו וזכוה, ואמרו כולם "זאל די וועלט אונטערגיין, מיר וועלן האצן מסירות נפש אויף קיום מלכות דרבנן", שהרי חסיד וירא שמים רשאי למסור נפשו אפילו על מלכות קלה (עיין יו"ד סימן קנ"ז ש"ך סק"ב), וצני ישראל בעמדם אלל הר סיני פסקה זוכמתן (שבת קמו.), והיה להם דין חסיד וירא שמים, ועל כן מסרו נפשם לקיים מלכות דרבנן, ונמלא שהיה להם לישראל מסירות נפש על תורה שזעל פה, כמו המסירות נפש של ילחק אצינו.

והן היום הוא יומא דהילולא של מרן הצעש"ט הק' זי"ע, ונודע מה שאמר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה כי עיקר דרך החסידות הוא שני דברים, הא' לעשות טובה לזולתו, והב' שיכיו מוכנים על מסירות נפש על קולו של יו"ד שזשולחן ערוך, ולפי האמור הרי זהו צחינת היום של חג השבועות שציוס ששי צסיון דחו מתן תורה והיה להם לישראל מסירות נפש על מילי דרבנן.

ובזה יש ליישצ קושית המגן אברהם (או"ח סי' תצ"ד) היאך אנו אומרים צחג השבועות זמן מתן תורתינו, הא' שזולחן ערוך קי"ל כרצי יוסי דצעי פרישה ו' עונות, ולרצי יוסי קצלת התורה היה ששצעה צסיון ולא ששעה צסיון. אמנם לדרכינו י"ל כי צאמת גס יוס ו' צסיון נחשצ לקצלת התורה, כיון שאז מסרו צני ישראל את נפשם על מלכות דרבנן, נמלא דשפיר הוי זמן מתן תורתנו, שאז קצלנו על עצמינו אופן קיוס דצרי התורה, שנהיה מוכנים למסור נפשינו על כל דגוד קל של דקדוקי התורה ואפילו צמילי דרבנן.

ומעתה יתישצ קושית התוס' איך נתקיימה העולם הא' לא נתקיימה התנאי, אמנם לפי האמור יוצן, כי צאמת הגס שלא נתנה תורה לישראל צפועל ציוס ו' צסיון, מכל מקום הרי צו ציוס קצלו צני ישראל על עצמם לקיים כל התורה כולה צמסירות נפש ואפילו מלכות דרבנן, והוא עיקר קצלת התורה להיות מוכן על מסירות נפש ששציל התורה, וצזה נתקיימה התנאי ונתקיימו שמים וארץ.

ובדרך זה יתצאר מה שאמר הקצ"ה למשה רבינו כה תאמר לצית יעקב, צלשון הזה וכסדר הזה, הכוונה שכסדר הזה שעשו צני ישראל ציוס ו' צסיון שהיה להם מסירות נפש על דצרי חכמים, ככה יתנהגו צני ישראל כל הימים שיכיה להם מסירות נפש על קולו של יו"ד שצתורתינו הקדושה.

ולפי זה יצואר גס המדרש ששעה שקצלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם צהן, מה ראו להתקרב יותר מן האומות, כי האומות העולם גס אלמלי היו מקצלים התורה לא היו מגיעים למדריגה גצוה הלזו, ועל זה נתקנאו איך זכו צני ישראל לאותו מדריגה גצוה ונעלה להיות מוכנים על מסירות נפש גס על מלכות קלה מדרבנן, סתם פיהן הקצ"ה אמר להן הציאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שצני מציאין, כי צני ישראל הם זרע ילחק יחידו שנעקד על גצי המצצת, ועקידתו היה מסירות נפש על תורה שצעל פה, וצכה מסירות נפשו על תורה שצעל פה זכו צניו אחריו למדריגה גצוה הלזו שיכיה להם מסירות נפש על תורה שצעל פה.

ועל פי זה יש לפרש מה שכתב העור (או"ח סימן תי"ז) ששם אחיו רבינו יחיאל ז"ל שהמועדים נתקנו כנגד אצות, וחג השבועות הוא כנגד ילחק, ולדרכינו יש לומר כי צכוהו של ילחק אצינו, שהיה לו מסירות נפש על תורה שצעל פה, זכו צני ישראל להיות להם מסירות נפש על קיוס מילי דרבנן צחג השבועות.

והנה כתב החתם סופר שם, כי צצכות זה שמסר ילחק אצינו את נפשו על תורה שצעל פה, מזה אוכלים ישראל צעולם הזה, דלא כרת הקצ"ה צרית עם ישראל אלא על תורה שצעל פה (גישין ס:), עי"ש. ויתכן לומר דהכי נמי צצכות מסירות נפשם של צני ישראל צו' צסיון על תורה שצעל פה, אוכלים צני ישראל צעולם הזה.

ועל פי זה יש לפרש מה דאיתא צמס' פסחים (דף פח:) אמר רצי אלעזר הכל מודים צעצרת דצעינן נמי לכם מאי טעמא יוס שניתנה צו תורה

דרצקן, וכל מה שהוסיפו חכמי ישראל צמשך הדורות, וזכות זה יעזור השי"ת שיהיה לכם לכל לרכיכם, שיושפע מחג הקדוש הזה כל השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, בני חיי ומזוני רווחי וכל מילי דמיטצ לנו ולכל ישראל בכל מקומות מושבותיהם להוושע בכל עוב, עדי נזכה לציאת גואל דק במהרה צימינו חמן.

*

בתפלת אהבה רבה, ותן בלבינו צינה לבצין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים. יש לדקדק דלכאורה תיבת ולקיים הוא מיותר, שכבר אמר מקודם לשמור ולעשות.

וי"ל הכוונה על הקבלות טובות מה שהאדם מקבל על עצמו בחג השבועות זמן מתן תורתנו, דרך חדשה ועלה נכונה להיות דבוק בה' בכל ימי נפשו בחיות ובהשתוקקות חדשה, ועל זה אנו מצקשים שנזכה לשמור ולעשות ולקיי"ם את כל קבלות טובות אלו, להיות דבוק בתלמוד תורתך באהבה. (מוצאי

י"ט)

*

או יאמר על פי מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראתו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת. וזה שאנו מתפללים דאחר שנזכה לשמוע ללמוד וללמד, נזכה גם לקיים, שיהיה החכמה מתקיימת בידינו, ולזה לרכיכם שיהיה יראת החטא קודמת לחכמתו, ואז יהיה החכמה מתקיימת.

הוא, רב יוסף ציומא דעצרתא אמר עצדי לי עגלא תלתא אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. ולדרכינו הכוונה הכל מודים בעצרת"ת, היינו ר' צסיון, דבעין נמי לכ"ס, והיינו על דרך שאמרו (ביצה כח:) לכם לכל לרכיכם, ברכה והללחה ופרנסה צריות, שזוכים להנות מטוב עולם הזה, מאי טעמא יום שניתנה צו תורה, וקבלוהו בני ישראל במסירות נפש על דברי חכמים, על כן זכות זה בעין נמי לכם, וזוכים לכל טוב עולם הזה. ולזה אמר רב יוסף עצדי לי עגלא תלתא, כי מותר לו להנות מטוב עולם הזה בהרחצה, ועוד אמר אי לאו האי יומ"א של ר' צסיון, שיהיה להם לישראל מסירות נפש על דברי חכמים, כמה יוסף איכא בשוק"א, היינו כמה היה לריך לטרוח ולסוצצ בשוק כדי להמציא ערף לביתו, אצל בזכות היום הזה שיהיה לבני ישראל מסירות נפש על תורה שבעל פה, על ידי זה זוכה להנות מטוב עולם הזה בהרחצה גדולה, ועל כן אינו לריך להיות בשוקא להתפרנס בדוחק, וכדאמרין (ברכות לה:) צמן שישראל עושין ראונו של מקום מלאכתם נעשית על ידי אחרים.

ובעמדינו צעת נעילת החג הקדוש הזה, הנה חג השבועות הוא זמן קבלת התורה מחדש בכל שנה ושנה, ע"ד בכל יום יהיו צעיניך כחדשים, כולנו זכינו לקבל התורה ואמרנו נעשה ונשמע, וקבלנו עלינו עול התורה למסור עצמינו במסירות נפש על קולו של יו"ד מדקדוקי התורה, ולהיות דבוק בתורה באהבה ובנפש חפילה וחשוקה, ולכן לעת כזאת כולנו מקבלים עלינו בלב ונפש ללמוד התורה הקדושה ולשמור דיני התורה הק' הן דאורייתא והן

נו"נ ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א